

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Odd. pro vědeckou činnost PedF UK Praha
M.D.Rettigové 4
116 39 Praha 1 – Nové Město**

Posudek oponenta na dizertační práci

Autor : Mgr. Pavlína Šenk Kopecká

Téma práce : **Problém filosofie v arabském středověkém myšlení
Problem of Philosophy in Arabic Medieval Thinking**

Oponent : **PhDr.Helena Kalábová, PhD.
Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně – humanitní a pedagogická
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Liberec 1, Studentská 2**

Společenská závažnost a aktuálnost tématu :

Zvolené téma dizertační práce Pavlíny Šenk Kopecké je velmi aktuální s ohledem na společenství Evropské unie, postmoderně existujícího díky identitální panice v postmultikulturním chaosu. „Řeky národů“ a migrace, jako současný, velmi složitý fenomén, přináší výrazný nárok na sdílení identity a přijetí jinosti, což je zákonitě spojeno se vzájemným ovlivněním existenčním i existenciálním. Vývoj filosofických myšlenek, v prvním náhledu tak rozdílných, má však společné kořeny a předložený text dizertační práce si klade za cíl přiblížit středověkou filosofii v arabském světě, usilující o určitou harmonizaci s myšlenkovým pojetím filosofie řecké.

Autorka ke svému záměru považovala za nutné zmapovat hlavní přístupy tehdejších filosofů, reagujících na složité postavení filosofie v arabském myšlení a právě pojetí Ibn Bádždži se snahou spojení obce ve smyslu Polis s životem filosofa je dokladem toho, že se středověká filosofie v arabském prostředí vyvíjela v těsném kontaktu s antickou tradicí. Osvícenečtí filosofové tehdejší doby volili cestu skrývání svých myšlenek mezi řádky, však zasvěcený čtenář nacházel v této alegorické metodě skryté poselství a text k němu v opravdovosti a neskrytosti promlouval. Problémem byla určitá obava některých filosofů z nevypělého myšlení lidu ve smyslu jednoty náboženské pravdy a filosofického myšlení a jejich možného odklonu od pevné víry a zmatení mysli. Význam filosofického myšlení, místo filosofa ve společnosti a jeho veřejné filosofování – to vše jsou otázky, na které autorka textu hledá odpovědi v díle Řízení osamoceneného, jehož autorem je výše zmíněný Ibn Bádždži.

Smysl a hlavní cíle dizertační práce:

Cílem dizertační práce dle autorky Petry Šenk Kopecké je představení myšlenek výše uvedeného autora z pozice filosoficko-mystické – ve smyslu důrazu na intelektuální život člověka a symbol světla, ale také představit jeho úvahy na rozvíjení myšlenek platónské dokonalé obce a role filosofa v ní. Čtenáři se tím otevírá prostor porovnání filosofických úvah prezentovaných v Ústavě s učením následovatelů Ibn Bádždži, jako představitelů Západního islámu- Al-Fárábího a Ibn Rušda, vždy s patrným vlivem Platónových myšlenek o řízení nejen obce, ale i domácnosti a rodiny. Korán je chápán těmito učenci v aplikaci do každodenní situovanosti, teprve tehdy je možno hovořit o vedení moderní islámské obce. V tomto ohledu je pro arabské filosofy zdrojem myšlení Platón i Aristoteles a vymezení Ibn

Bádždži vůči předislámským mýtickým námětům s klamavou rétorikou vyzývá ke kritickému myšlení. Shodné vnímání role filosofa, jako osoby významné v obci, nalezení souvislostí mezi jeho uplatňováním v oblasti politiky, etiky a estetiky ve smyslu řízení, na druhé straně však muslimský prorok jako jediný, kdo může promlouvat k obyvatelům a veřejně spravovat život obce.

Významnou část textu tvoří popis ctnostné obce v myšlenkovém pojetí Ibn Bádždži, jako zastánce radikálního egalitarismu a jeho obhajoba rozumu, jako záruky nejlepšího způsobu života člověka.

V těchto souvislostech jsou pak problematizovány otázky a pojmy filosofického života, vše v odkazu na reálné podmínky doby, kdy tyto filosofické myšlenky vznikaly - v kontextu společenských i politických okolností arabského světa. Autorka předkládá přehledný, srozumitelný text, s možností bližšího ozřejmení a pochopení ve smyslu roz-umění ontologii a gnoseologii arabského světa v podmínkách evropského myšlenkového vzorce.

Zvolené metodologické zpracování dizertační práce:

Předložený text má 109 stran se členěním na úvod, 14 členěných kapitol a podkapitol, závěr a seznam literatury. Z celkem 70 uváděných zdrojů je značná část cizojazyčných děl, za pozitivní přínos dizertační práce lze považovat nezpochybnitelný fakt, že autorka prostudovala a strukturovaně českým čtenářům zprostředkovala myšlenky arabských středověkých filosofů (arabské vydání a překlady) v provázanosti na antické filosofické myšlení. Plné soustředění k textu a mnohdy i návraty k předchozímu vč. vysvětlujících poznámek, je nutností.

Hlavní přínos dizertační práce

Autorka v předloženém textu postavou Ibn Bádždži otevírá téma postavení filosofa v obci, jeho možnosti, poslání a v konečném významu i cestu k dosažení možného nejzazšího cíle – tj. blaženosti. V pojetí tohoto filosofa ideální obec a její existence nezávisí na přítomnosti nejlepších vládců nebo zákonů, ale na občanech – jejich myšlení a jednání. Správné nemůže být zajištěno z vnějšku, vyrůstá z rozumné duše každého obyvatele obce. Filosof – osamocený a jeho izolovaný život v nedokonalé obci slouží jako nepřetržitá připomínka dokonalého uspořádání obce, jako možnost pro člověka být rozumný. Úkolem filosofa je usilovat o dosažení pravdivých názorů pro sebe, ale hlavně pro ostatní a pro obec, touto cestou myšlení bude dosažena blaženost.

Právě zde je možno zahlédnout směr k hlavnímu cíli a jeho naplnění v dizertační práci- nalezení společného myšlenkového základu arabského myšlení s antickým. Situace, ve které se nyní široká veřejnost na globální i celosvětové úrovni nachází, není vůbec jednoduchá. Tříbení názoru na migranty a lidi cizího původu s jiností, zejména na jejich přiklání se k radikálním formám islámu a terorismu, hýbe evropským myšlením s obavou vývoje v letech příštích. Extrémní (zákonitě znehodnocující) reakce na tento problém nic neřeší. Uznání jinosti, současně však nalezení podobných kořenů myšlení, oběma stranám umožní nový pohled na tento problém v plné šíři a umožní dialog – s podmínkou vnímání tohoto aktu v původní antické nastavenosti. Dialog, jako rozhovor dvou subjektů, zosobňující opravdové hledání pravdy v nároku významové podstaty umožní pravdě proniknout na světlo světa a umožní i setkání těchto subjektů ve smyslu „tkání“ jejich duší. Cestou a možností je porozumění myšlenkovým tradicím, společným i rozdílným. Evropská tradice, stojící na základech antického pohanství, židovského a křesťanského monoteismu a osvícenectví v konfrontaci s islámem je pro současníky něčím, co je podprahově ale i s uvědoměním vnímáno jako protichůdné a výrazně střetové. Vnesení diskuse, zejména v politické sféře, situaci neřeší, spíše komplikuje. Pro pedagogiku se právě v tomto směru otevírá veliká příležitost, však také značný úkol- ne ontický, ale ontologický. Možnost uvědomit si nárok celku v myšlení nejen v hodinách filosofie, ale na školách prvního a druhého stupně v hodinách prvouky, občanské nauky, literatury, dějepisu, výtvarné a

hudební výchovy. Slovy Heideggerovými – „básnický bydlí člověk“. Nejen evropský, ale každý na této planetě, směřující dějinně do světověku. Místem setkání je každodennost v obci, v domácnosti, roz-um každého jedince určován temporální časovostí je místem možného porozumění.

V textu disertační práce je patrná autorčina starost o dobro pro všechny. V opoře o filosofii antickou důsledně s nadějí hledá a nachází společné, ale i rozdílné v myšlení filosofa evropského i arabského. Cílem je cnotná obec, bez rozlišení místa na planetě Zemi.

Námět k diskusi:

Která publikace Ibn Bádždži dle mínění autorky dizertační práce by měla být přeložena do češtiny a jaký přínos by překlad znamenal v multikulturní filosofii hodnot?

Předloženou dizertační práci Mgr. Pavlína Šenk Kopecké pokládám za zdařilou. Vytýčenému cíli a s ním spojeným záměrům k pochopení problému filosofie v arabském středověkém myšlení odpovídá metodologie zpracovaného tématu, **předložený text doporučuji k obhajobě.**

V Liberci dne 18.08.2018

PhDr.Helena Kalábová, PhD.